ליחול עלה איסור אתנן למפרע אמר רבי [א](אליעזר) [א]כשקדמה והקריבתו ה"ד אי דאמר לה קני ליך מעכשיו פשיטא דשרי דהא ליתיה בשעת ביאה (א) ומתנה בעלמא הוא דיהיב לה ואי דלא אמר לה קני ליך מעכשיו [ב]היכי מצי מקרבה [1]ואיש כי יקדיש את ביתו קדש אמר רחמנא [ב]מה ביתו ברשותו [ג]אף כל ברשותו [ד]אלא דאמר לה להוי גביך עד שעת ביאה ואי מיצטריך ליך קני מעכשיו [ג]בעי רב הושעיא קדמה והקדישתו מהו כיון [ד]דאמר מר [ה]אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כמאן דאקריבתיה דמי או דלמא השתא מיהא הא קאי ואיתיה בעיניה ותפשוט מדרבי אליעזר דא"ר אליעזר שקדמה והקריבתו דוקא הקריבתו אבל הקדישתו לא דרבי אליעזר גופיה קא מיבעיא ליה מאי מיפשט פשיטא ליה לרבי אליעזר דהקריבתו דוקא אבל הקדישתו לא דהא איתיה בשעת ביאה או דלמא הקריבתו פשיטא ליה והקדישתו מספקא ליה [ו]תיקו: בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה מותר: ורמינהי [ה][ז]בא עליה ואחר כך נתן לה אפילו מכאן עד שלש שנים אתננה אסור אר"נ בר יצחק אמר רב חסדא לא קשיא [ח]הא דאמר התבעלי לי בטלה זה הא דאמר לה התבעלי בטלה סתם וכי אמר לה בטלה זה מאי הוי [ט]הא מחסר משיכה [י]בזונה עובדת כוכבים דלא קניא במשיכה ואיבעית אימא לעולם בזונה ישראלית [כ]וכגון דקאי בחצירה אי דקאי בחצירה בא עליה ואח"כ נתן לה הא קניא (ב) לה לא צריכא [ל]דשויה ניהלה אפותיקי דאמר לה אי מייתינא ליך זוזי מכאן עד יום פלוני מוטב ואי לא שקליה באתננך מתיב רב ששת [ו][מ]אומר אדם לחמריו ולפועליו לכו ואכלו בדינר זה צאו ושתו בדינר זה ואינו חושש

לא

ליחול עליה איסור אתנן למפרע. שהרי מתחלה ע"מ ביאה נתנו לה: **קני מעכשיו.** קודם ביאה פשיטא דמותר דאע"ג דע"מ ביאה יהביה ניהלה כיון דמקמי ביאה יהביה ניהלה לאו שכר ביאה הוא: **ואי מצטריך ליך קני מעכשיו.** הלכך איצטריך מתני' לאשמועינן דאע"ג דאמר לה לא ניקני לך עד שעת ביאה כיון דהדר אמר לה אי מצטריך ליך קני מעכשיו הויא לה מתנת חנם כי שקלתיה ואקריבתיה: **כיון דאמר מר.** [ז]בתוספתא דקידושין בפ"ק (דף כח:): **בטלה זה.** כל כמה דיהיב לה הוי אתנן דמהשתא קניתיה: **בטלה סתם.** כי יהיב לה לאחר זמן לאו אתנן הוא דהשתא הוא דקנייה [ח]ליה: **עובד כוכבים** לאו בר משיכה דכי כתיבא משיכה בישראל כתיבא או קנה מיד עמיתך[ט]: **הא קנייה [ח]ליה.** מהשתא קודם ביאה והיכי קרי ליה בא עליה ואח"כ נתן לה: **ואי לא שקליה.** ביום פלוני באתננך הלכך בא עליה ואח"כ נתן לה הוא ומיהו הואיל ומשעת ביאה שוויה אפותיקי ועמד בחצירה חייל עליה אתנן: **מתיב רב ששת.** לר' ינאי: **לפועליו ולחמריו.** עובדי כוכבים או עמי הארץ:

לא

אלא דאמר לה ליהוי גביך. כלומר לא תקני עד שעת ביאה והלכך לא הוי פשיטא דליהוי מותר מאחר שגלה בדעתו שלא תקנה עד שעת ביאה ומשום אתנן נמי ליכא דהא אמר לה אי צריכא ליך קני מעכשיו: **או** דלמא השתא מיהא קאי בעיניה. ואע"פ שאין אתנן חל על המוקדשין דכתיב לכל נדר פרט לנדור שמא הכא מאחר דאיתיה בשעת ביאה חל איסור אתנן למפרע משעה דיהיב לה ואז לא היה הקדש: **והא** מחסרא משיכה. פי' ואפי' לר' יוחנן דאמר [י] דבר תורה מעות קונות הכא גבי אתנן לא קנו כיון שהפקיעו חכמים דאין קניית מעות קונה ואוקמוה אמשיכה גם ממנה הפקיעו ואין כאן אתנן כלל ולא דמי לההיא דפרק הזהב (ב"מ דף מח.) נתנה לסיטון מעל שקניית הכסף מועיל דכיון דמעל מן התורה מי יפקיע המעילה ממעות הקדש: **בזונה** עובדת כוכבים. לא קניא במשיכה וכרשב"ל מפני דאמר [כ] לעמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף דאילו לר' יוחנן אית ליה לעובד כוכבים במשיכה ומשום דרב חסדא אית ליה פרק הזהב (ב"מ דף מז:) כר' יוחנן הדר משני שינויא אחרינא דלרבי יוחנן לא תקשי [ל]: **כגון** דקאי בחצרה. וא"ת לישני תרוייהו בטלה זה הא דקאי בחצירה והא דלא קאי בחצירה וי"ל דניחא ליה לאוקמה בטלה סתם אפילו קאי בחצרה עם טלאים אחרים שלו אע"פ שאינו יכול לדחותה לטלה מן השוק אפילו הכי אין שם אתנן חל אפילו למאן דאית ליה ברירה אלא על המבורר בשעת ביאה: **ואינו** חושש לא משום שביעית. פי' בקונטרס שמא ימסור דמים הללו למי שחשוד על השביעית ותניא אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ ופריך הכי מדקאסר בלאו ואכלו ואני פורע אלמא כי קפרע דמי איסורא קפרע ונקראים דמי שביעית ואע"פ שכבר אכלום הכי נמי לדבי ר' ינאי כי קפרעי דמי שביעית הם וקשה מי הזקיקו לשנות (ג) פירות שביעית ממעשר ויין נסך שהטעם מפני שנראה כמאכיל לפועליו דבר שאינו מעושר או יין נסך ה"נ היה לו לפרש שמאכיל שביעית לפועליו ונמצא פורע חובו מדמי שביעית ועוד תקשי לרב ששת דמפרש טעם הברייתא משום דמי פירות שביעית דלמא אחר הביעור איירי ואיסורא משום דנהנה מפירות שביעית בשעת האיסור דומיא דיין נסך דהוי טעמא משום דנהנה מיין נסך אי נמי אפילו קודם הביעור וטעמא משום שפורע חובו מפירות שביעית שקונה פירות שביעית ומאכילן לפועליו ולא דמי כלל לדבי ר' ינאי ועוד קשה בסמוך דמסיק בחנוני המקיפו (ד) דמשעבד ליה דכיון דדרכיה לאקופי קני ליה דינר גביה פי' דכיון דמקיפו לבעל הבית סמך עליו ומשועבד לו בעל הבית לפי שסמך עליו לכך הוי דמי שביעית אבל דבי ר' ינאי לא הוו חנוני המקיפו ולא סמכא דעתייהו כולי האי ולא משעבדי להו דבי ר' ינאי מהשתא וכי פרעי להו אחר זמן לאו חליפי שביעית נינהו וקשיא דמדמי לעיל ההיא דר' ינאי לאתנן דבא עליה ואח"כ נתן לה ואוקימנא אפילו עשאו לה אפותיקי ועומד בשעת ביאה בחצרה ואע"ג דמשעת ביאה אישתעבד לה ואין להתיר מטעם שאין השיעבוד על טלה זה אלא על נכסיו וכשיתן לה טלה זה לפלות השיעבוד מנכסיו הוי חליפי אתנן דשרי כדאמרינן פרק כל האסורין (תמורה דף ל.) דא"כ מאי ראיה מביא לעיל מאתנן על דבי ר' ינאי שאני התם דחליפין מותרין ואילו חליפי שביעית אסורין אלא ודאי אע"ג דמשתעבד אינו נתפש באיסור אתנן כלל וה"ה לדבי ר' ינאי אע"ג דמשעבדי ועוד לפירושו לשון קנה לה דינר גביה יתור לשון הוא (ה) לא היה לו להזכיר רק משתעבד ולא משתעבד לכך נראה לרבינו יצחק לפרש ואינו חושש לא משום שביעית שפורע חובו מפירות שביעית שכבר פרע לו הדינר ואין שום חוב מוטל עליו לפרוע אחר שאכלו האיסור אבל אמר ואני פורע חושש משום שביעית שהוא כאילו לקחם בעל הבית לעצמו ונתנם לפועליו ונמצא פורע חובו מפירות שביעית והשתא אפילו איירי ברייתא לאחר הביעור פריך שפיר אלמא כי קפרע דמי איסורא קפרע ואי איתא דבעלמא לא חשיב דמי פירות שביעית בכי האי גוונא שפורע אחר שכלו הפירות מן העולם גם בכאן לא היה לנו לחשבם כאילו לקחם בעל הבית לעצמו ונתנם לפועליו מאחר שהן לוקחין הפירות מבית החנוני והוא פורע המעות לאחר שאכלום ומסיק תרגמה רב פפא בחנוני המקיפו דמשתעבד ליה דכיון (ו) דדרכיה לאקופי קני ליה דינר גביה פי' דמשתעבד ליה שקונה שיעבוד בנכסיו לאלתר כנגד מה שנותן לפועליו והיינו קני ליה דינר גביה דקאמר לשיעבוד הדינר קונה בנכסיו שוה דינר ולא קנין גמור שיוכל להקדישו מעת שקונה הדינר בנכסי בעל הבית לאלתר כשהן בעין ונותנו לפועליו הוי ליה מה שקונה בנכסי בעל הבית דמי הפירות ולכך חשיב בעל הבית כלוקח הפירות והירק מחנוני ומאכיל לפועליו בשכרן ולבסוף כשיתן הדמים לחנוני לפלות השיעבוד מנכסיו יהיו דמי שביעית אחרון אחרון נתפש ואם היו העניים שלווים מהם דבי ר' ינאי ע"י ר' ינאי כחנוני המקיפו והיה אומר ר' ינאי לבני ביתו לאו ולוו ואני פורע היה נתפש באיסור שביעית מה שר' ינאי פורע להם מטעם זה דפירש אבל הם לא היו כחנוני המקיפו ולהכי לא גמר ומקני להו שיעבוד בנכסיו לאלתר כשנותנין פירות שביעית לבני ביתו דנהי דבתורת ערבות וקבלנות משתעבד להם לעניים סובר עתה זה המתרץ שאין משתעבד בערבות אף בקבלנות רק גוף הערב והקבלן אבל בנכסיו של ערב אין המלוה קונה כלום לאלתר ואפילו שיעבוד אי נמי היה טועה בזה שאין שיעבוד בנכסי ערב אלא במלוה ולוה אבל אם היה אומר תן לפלוני מנה או הלוהו ויהא קנוי לו והוא יהא פטור ממך ואני נותן לך או ואני פורע לך שזהו כעין מעשה דר' ינאי דהכא אין כאן דין ערבות אע"ג דאמרינן בסוף גט פשוט (ב"ב דף קעד.) תן לו ואני נותן לך אין לו למלוה על הלוה כלום דמשמע אבל על הערב יש לו מדלא קאמר אין לו על זה ועל זה לא הוה מסיק אדעתיה השתא מההיא כי היכי דלא אסיק אדעתיה הך דרבא וכי אייתי דרבא חדא מינייהו נקט והתלמוד נושא ונותן לפי טעותו ואמר אבל חנוני שאין מקיפו מאי מותר כו' ותו חנוני שאין מקיפו מי לא מישתעבד כלומר וכי אין נכסיו משועבדין ממש כדין ערב והא אמר רבא כו' קנה מדין ערב וכשהוא

תולה

מסורת הש"ס

א) [נ"ל אלעזר וכן בכל העמוד], ב) [ב"ק סח: ע"ש סט: ב"מ ו. חולין קלט. תמורה ט. כט: ערכין כא.], ג) [תמורה כט: ע"ש], ד) קידושין כח: ב"ב קלג: ב"מ ו. [נדרים כט: תמורה כט: תוספ' קידושין פ"א ה"ז תוספתא ב"ק פ"ד ה"ג תוספ' דערכין פ"ד ה"ב], ה) [תמורה כט:], ו) [תוספ' פ"ח ה"ד ותוספ' דדמאי פ"ה הט"ז], ז) [נ"ל במתני'], ח) [נ"ל לה], ט) [ויקרא כה], י) [ב"מ מז:], כ) [בכורות יג.], ל) [ועי' תוס' ב"מ מח. ד"ה נתנה וכו'],

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשעת ביאה (ומתנה בעלמא הוא דיהיב לה) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ב) שם הא קניא ליה לא צריכא: (ג) תום' ד"ה ואינו וכו' מי הזקיקו לשנות פירוש שביעית: (ד) בא"ד המקיפו דמשתעבד ליה דכיון דאורחיה לאקופי' קני וכו' סמך עליו חנוני ומשועבד: (ה) בא"ד דלא היה לו וכו' מפירות שביעית כיון שכבר: (ו) בא"ד דכיון דאורחיה לאקופיה וכו' דלשיעבוד הדינר קונה וכו' להקדישו מעתה אלא שקונה הדינר:

מוסף רש"י

ליחול עליה איסור אתנן למפרע. הואיל ובשעת ביאה עדיין הטלה קיים וכיון שהוא בא עליה ואחר כך נתן לה טלה איכא למימר כיון דלא ייחדו בשעת ביאה לא מיתסר דמתנה בעלמא הוא (תמורה כט.). **כשקדמה והקריבתו.** קודם ביאה (שם). **ואי מיצטריך ליך קני מעכשיו.** הלכך ברשותה הוא ומצית לאקרוביה וכיון דאמר לה לא ליקני ליך עד שעת ביאה אילטריך לאשמעינן דמותר אם קדמה והקריבתו, דסד"א אתנן הוי (שם). **אמירתו לגבוה.** ולא מצי למיהדר כאילו מסרתו להדיוט (שם). **בטלה זה.** הואיל דיהביה בשעת ביאה חייל עליה אתנן מיד (שם). **בטלה סתם.** דמשדר לה בתר הכי מתנה בעלמא הוא, דאין אתנן אלא המיוחד בשעת ביאה (שם). **הא מחסר משיכה.** ולא קניא לה בשעת ביאה ולא חייל עליה איסור אתנן (שם בשע"מ). **הא קניא לה.** דהואיל וקאי בחצרה קניא ליה בשעת ביאה מיד ואמאי קרי ליה ואח"כ נתן, ועוד פשיטא דאסור (שם). **ואי לא שקליה באתננך.** הלכך כי מטו ולא יהיב לה זוזי איגלאי מילתא דדידה הוי בשעת ביאה, ומיהו אח"כ הוא, דהא לא הוי דידה עד דמטי יום פלוני ואילטריך לאשמעינן דאסור (שם).

עין משפט נר מצוה

טו א ב מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הלכ' יא:

טז ג מיי' פ"ו מהלכות ערכין הל' כב סמג עשין קלא [טוש"ע י"ד סי' רנח סעיף ז]:

יז ד מיי' פ"ד מהלכות איסורי מזבח הל' יא:

יח ה מיי' פ"ט מהל' מכירה הלכ' א סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' רנח סעיף יג [ובהגה]:

יט ו מיי' פ"ד מהלכות איסורי מזבח הל' יב:

כ ז ח ט י כ מיי' שם הלכה יג:

ל [שו"ע ח"מ סי' שלב סעיף ד בהגה]:

כא מ מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הלכ' כו טוש"ע י"ד סי' קלב סעיף ד [טוש"ע א"ח סי' תנ סעיף ו]:

תורה אור השלם

1 וְאִישׁ כִּי יַקְדִּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם:

ויקרא כז יד